
HISTORI

Gjimnazi i përgjithshëm Gjimnazi i shkencave shoqërore

HYRJE

Historia si shkencë e rëndësishme shoqërore në klasën X për Gjimnazin e përgjithshëm dhe Gjimnazin e shkencave shoqërore, ka për objekt të studimit të kaluarën e shoqërisë njerëzore nga lashtësia deri te zbulimet e mëdha gjeografike (shekulli XV). Ajo studion të kaluarën në të gjitha dimensionet e saj: shoqërore, ekonomike, politike, kulturore, fetare etj.

QËLLIMET

- Përmes lëndës së historisë nxënësit të kuptojnë dhe të analizojnë gjithanshëm proceset e zhvillimit të shoqërisë njerëzore nga bashkësitë e para njerëzore deri te zbulimet e mëdha gjeografike.
- Të njihen me: mënyrat e jetës dhe të të menduarit, personalitetet e njohura, ngjarjet e rëndësishme historike, vendet dhe institucionet shoqërore dhe shtetërore, besimet etj.
- Të thellojnë njohuritë mbi rëndësinë e burimeve dhe literaturës historike, të dinë t'i shfrytëzojnë ato për zgjerimin e njohurive në përgjithësi dhe prej historisë në veçanti.

OBJEKTIVAT E PËRGJITHSHME

- Të krijojnë koncepte të qarta për zhvillimin e proceseve shoqërore nga Parahistoria deri te Zbulimet e Mëdha Gjeografike;
- Të thellojnë njohuritë për mënyrën e organizimit të jetës në periudhat e hershme, të dallojnë ndryshimet dhe të dinë të bëjnë krahasime me mënyrën e organizimit të jetës së sotme;
- Të kuptojnë konceptet themelore të shtetit dhe zhvillimin e tij nëpër periudha të ndryshme historike.

OBJEKTIVAT SPECIFIKE

- Të konceptojnë qartë termat e periudhës parahistorike, antikitetit, Mesjetës së Hershme dhe Mesjetës së Vonë;
- Të krahasojnë ndryshimet në periudhën parahistorike, antike, të Mesjetës së Hershme dhe të Mesjetës së Vonë;
- Të krahasojnë dhe të argumentojnë me shembuj mënyrën e jetesës nga Parahistoria deri në Mesjetën e Vonë;
- Të konceptojnë qartë formimin dhe zhvillimin e shtetit në antikë dhe mesjetë duke krahasuar specifikat themelore të formacionit shtetëror;
- Të dallojnë ndikimin e zbulimeve teknike dhe pasqyrimin e të arriturave shkencore në jetën e njerëzve.

SHKATHTËSITË E SYNUARA

Përmes mësimit të historisë si shkencë shoqërore në klasën e X synohet që nxënësit t'i fitojnë këto shkathtësi :

- të aftësohen për orientim në kohë dhe hapsirë që nga mjedisi ku jetojnë, regjioni e më gjerë;
- Përdorimi i njohurive të fituara mbi ngjarjet shoqërore për zgjidhjen e drejtë të konflikteve në situata të ndryshme;
- të aftësohen për komunikimin në frymën e tolerancës me të tjerët;
- të zhvillojnë shkathtësitë për të kuptuar drejt situatat politike, ekonomike, shoqërore, kulturore e fetare në shoqëri;
- të aftësohen për të kuptuar gërshetimin e kulturave të popujve të ndryshëm dhe ndikimin reciprok të tyre në periudha të caktuara historike;
- të fitojnë shkathtësi për një pjesëmarrje demokratike dhe qytetare në jetën politike të vendit dhe më gjerë.

Në fund të klasës së X nxënësit duhet :

- të njohin shkaqet dhe arsyet e lindjes, organizimit dhe zhvillimit të shoqërisë dhe shtetit;
- të interpretojnë drejt mënyrën e llogaritjes së kohës për ngjarje, dukuri, procese e figura historike;
- të aftësohen si dhe të diskutojnë për pikpamjet e ndryshme të shfaqura, bazuar në argumente shkencore, lidhur me zhvillimet e proceseve në lashtësi dhe antikë;

- të thellojnë njohuritë dhe në mënyrë kritike të vlerësojnë ndikimin e miteve dhe legjendave, për ngjarjet e caktuara në antikë;
- të konceptojnë qartë ndikimin e raporteve shoqërore dhe ekonomike në kalimin nga rendi skllavopronar në atë feudal;
- të kuptojnë drejt reflektimin e pasojave të dyndjes së popujve;
- të shpjegojnë dhe konstatojnë lindjen dhe zhvillimin e qyteteve të reja si dhe ndikimin e tyre në zhvillimin e mëtejshëm të shoqërisë;
- të thellojnë njohuritë dhe në mënyrë kritike të vlerësojnë rolin e fesë në mesjetë si dhe ndikimin e Humanizmit dhe Rilindjes.

Nënkategoritë - Temat	Objektivat	Përmbajtjet programore (njësitë mësimore)	Rezultatet e pritura	Ndërlidhja
I Hyrje në lëndën e Historisë	Thellimi i njohurive për objektin e historisë si shkencë dhe si lëndë mësimore	- Historia si shkencë dhe lëndë mësimore	Dinë të dallojnë historinë si shkencë dhe si lëndë mësimore. Dinë për burimet historike dhe për njehsimin e kohës të popujt e ndryshëm si dhe për periodizimin e historisë.	Arkeologjinë, artet, gjeografinë etj.
II Parahistoria	Të kuptojnë proceset e zhvillimit të bashkësive të para njerëzore dhe rolin e rëndësishëm që pati për përparimin shoqëror, zbulimi dhe përdorimi i metaleve.	- Jeta e njerëzve të parë Koha e Gurit - Koha e metaleve	Dallojnë specifikat kryesore të zhvillimit të shoqërisë njerëzore në kohë të gurit dhe metaleve.	Artin, gjeografinë, biologjinë, edukatën qytetare etj.
III Lindja e Lashtë	Do të kuptojnë kushtet dhe zhvillimin e shteteve të para, organizimin e tyre shoqëror dhe tiparet dalluese të këtyre shteteve; Të mësojnë për shkallën e zhvillimit të kulturës dhe besimin te popujt e Lindjes së Lashtë dhe faktorët që ndikuan në zhvillimin e saj.	- Egjipti i Vjetër - Mbretëria e Babilonisë dhe Asirisë - Mbretëritë e tjera të mëdha në vendet e Lindjes së Lashtë - Kultura dhe besimi te popujt e Lindjes së Lashtë	Nxënësit janë në gjendje të shpjegojnë shkaqet që ndikuan në lindjen e shteteve; Karakteristikat kryesore të shteteve të para, klasat, kastat dhe shtresat sunduese dhe të varfërit; Njohin disa nga figurat më të rëndësishme që ndikuan në zhvillimin e shoqërisë njerëzore si p.sh Hamurabi në Babiloni apo Tutmesi i III në Egjipt; Dinë për zhvillimin e kulturës dhe specifikat dalluese të saj në vetë	Gjeografinë, artin, edukatën qytetare, letërsinë etj.

			këto shtete si dhe lindjen e besimit te këta popuj.	
IV Ilirët	Do të dallojnë popujt më të lashtë të Ballkanit; Janë në gjendje të përshkruajnë shtrirjen dhe vendbanimet e fiseve ilire, zhvillimin shoqëror - ekonomik (jeta e përditshme); Mbretërit ilire, organizimin shtetëror të këtyre mbretërive; Luftërat e ilirve kundër pushtuesve, rezistencën e ilirëve kundër pushtimit romak; Të njohin zhvillimin e kulturës dhe besimit ilir.	- Banorë më të lashtë të Ballkanit - Vendbanimet dhe fiset ilire - Bujqësia, blegtoaria, detaria dhe lindja e zejtarisë - Mbretërit e Enkelejve dhe Taulantëve - Mbretëria e Epirit - Mbretëria e Dardanisë - Mbretëria Ardiane dhe luftërat iliro - romake - Iliria nën sundimin romak - Kryengrita e madhe ilire e viteve 6 - 9 p.l.k. - Kultura dhe besimi ilir	Dallojnë popujt më të lashtë të Ballkanit; Dinë për fiset kryesore ilire, vendbanimet dhe për zhvillimin shoqëror e ekonomik të tyre; Dallojnë mbretëritë ilire dhe organizimin shtetëror e politik të tyre, dinë për luftërat e ilirve për organizimin ushtarak të tyre. Kuptojnë e vlerësojnë realisht rezistencën e ilirëve kundër sundimit romak dhe masat e ndërmarra romake në Iliri; Kuptojnë e vlerësojnë në mënyrë kritike për disa nga ngjarjet dhe figurat më të rëndësishme, të cilat kanë ndikuar në zhvillimin e shoqërisë ilire si p. sh. për Longarin, Pirron, Agronin, Teutën, Gencin etj.; Kuptojnë të arriturat në kulturë, karakteristikat kryesore të kësaj kulture, raportet me kulturën greke si dhe për besimin ilir, për perënditë ilire.	Arkeologjinë, etnografinë, gjuhën, gjeografinë, edukatën muzikore, artin, letërsinë etj.
V Greqia e Vjetër	Njohja me zhvillimin e hershëm grek dhe lëvizjet e hershme të	- Greqia në mijëvjeçarin e II dhe I p.l.K. dhe në periudhën homerike	Nxënësit dallojnë specifikat kryesore të kulturës së Kretës dhe Mikenës;	Arkeologjinë, gjeografinë, artin, edukatën qytetare,

	popullsisë greke në Mesdhe e Iliri; Njohja me formimin e qytet-shteteve të para greke; organizimin e tyre të brendshëm, konfliktet mbrojtëse nga sulmet persiane dhe përsosjen e demokracisë në Athinë; Të njohin zhvillimin e kulturës në Greqinë e Vjetër dhe faktorët që ndikuan në atë zhvillim; Të mësojnë për besimin e grekve të vjetër dhe rolin që luajtën grekët në kulturë e besimin te ilirët, romakët etj.	- Formimi i shtetit të Athinës dhe Spartës - Luftërat greko – persiane dhe luftërat e Peleponezit - Demokracia në Athinë - Kultura dhe besimi	Njohin zhvillimin ekonomik e shoqror të qytet - shteteve greke dhe bëjnë dallimin e organizimit demokratik shtetror në Athinë nga ai oligarkik në Spartë; Kuptojnë arsyet e luftërave mbrojtëse të qytet - shteteve greke nga persianët dhe luftërat e Peleponezit, për dominim të Spartës në qytetet tjera greke; Kuptojnë proceset e zhvillimit të demokracisë në Athinë dhe faktorët që ndikuan në zhvillimin e kësaj demokracie; Dinë për disa nga personalitetet më të rëndësishme të shoqërisë greke si p.sh. Perikleu, Demosteni, Aristoteli etj. Dinë për faktorët që ndikuan në zhvillimin e kulturës greke e po ashtu të dinë për ndikimin e kulturës greke në Iliri, Romë etj.	letërsinë, edukatën fizike etj.
VI Maqedonia e Lashtë	Do të shquajnë mendimet për prejardhjen e maqedonëve të lashtë, krijimin e shtetit maqedon, zgjerimin dhe pushtimet.	- Maqedonia në kohën e Filipit të II dhe Lekës së Madh	Nxënësit janë në gjendje të prezentojnë teoritë për prejardhjen e maqedonëve të lashtë, shtrirjen e shtetit maqedon në kohën e Filipit të II. Zgjerimin dhe pushtimet gjatë sundimit të Lekës së Madh dhe rrjedhojat e këtyre zgjerimeve;	Gjeografinë, artin, arkeologjinë letërsinë etj.

			Dinë për shkaqet dhe faktorët që ndikuan në lindjen e kulturës helene si dhe për specifikat e kësaj kulture.	
VII Roma e Lashtë	Njohja me fillet e lindjes së shtetit romak, zgjerimin e tij. Organizimin shoqëror, shtetëror, ushtarak etj. Të dinë për shëndërrimin në perandori, për konfliktet e brendëshme dhe shkaqet e shkatërrimit të Perandorisë Romake. Besimi romak, arsyet e lindjes së krishterizmit dhe përhapjen e tij. Njohja me të arriturat e kulturës romake.	- Periudha më e hershme e historisë së Romës - Zgjerimi i Romës në Gadishullin Apenin dhe Pellgun e Mesdheut - Kryengritjet e skllëvërve dhe reformat - Roma në kohën e Cezarit dhe Oktavian Augustit - Zhvillimi i Perandorisë Romake gjatë shek. I dhe II - Lindja dhe përhapja e krishterizmit - Dobësimi dhe rënia e Perandorisë Romake - Kultura dhe besimi romak	Dinë për shoqërinë e hershme romake, për themelimin e Romës; Dinë për zgjerimin e Romës në Gadishullin Apenin, Mesdhe, Ballkan e Lindje si dhe për rrjedhojat e atyre pushtimeve; Dallojnë format e pushtetit republikan, mbretëror dhe atë perandorak; Kuptojnë pozitën shoqërore - ekonomike të shtresave të popullsisë, rezistencat e shtresave të ulëta, lufërat për lirinë e tyre nga jeta skllavrore romake, kryengritjet etj; Njohin figurat kryesore romake që ndikuan në rrjedhat historike si Cezari, Oktaviani, Ciceroni etj. Kuptojnë besimin romak, shkaqet e lindjes së krishterizmit, përhapjen e tij dhe rezistencën e sundimtarëve romak; Dinë për kulturën romake dhe ndikimin e saj në rrjedhat e historisë	Arkeologjinë, gjeografinë, artin, muzikën, edukatën qytetare, letërsinë, shkencat juridike,etj.

VIII Dyndjet e popujve të ndryshëm në Evropë dhe Ballkan	Njohja me shkaqet e dyndjes së popujve në Evropë e Ballkan. Njohja me dy fazat e këtyre dyndjeve e veçanërisht me dyndjen e sllavëve të Jugut në Ballkan, vendosja e tyre dhe pasojat.	- Dyndjet e mëdha në Evropë dhe Ballkan - Sllavët e vjetër dhe dyndjet e tyre	Kuptojnë arsyet e dyndjeve të popujve, fazat e këtyre dyndjeve dhe pasojat e këtyre dyndjeve për Evropën dhe Ballkanin; Njohin dhe dallojnë disa nga popujt barbarë që u dyndën, njohin ndonjë figurë të këtyre popujve si p.sh. Atila etj. Dinë për vendbanimet e para të sllavëve, shkaqet e dyndjes, vendosjen e tyre në Ballkan dhe pasojat që pësuan popullsitë vendase prej këtyre vendosjeve.	Gjeografinë, demografinë, gjuhësinë etj.
IX Bizanti dhe Evropa në Feudalizmin e Hershëm	Të njihen me shkaqet e lindjes, krijimit dhe zhvillimit të shoqërisë feudale dhe karakteristikat e feudalizmit të hershëm. Të kuptojnë kushtet dhe rrethanat e krijimit të Perandorisë Bizantine, specifikat e feudalizmit bizantin. Të dinë për specifikat e feudalizmit në Evropë dhe për krijimin e shtetit të Frankëve.	- Bizanti gjatë shekujve V - XI - Shteti i Frankëve	Kuptojnë dhe janë në gjendje t'i përshkruajnë karakteristikat themelore të feudalizmit të hershëm. Mund t'i dallojnë specifikat e zhvillimit të shoqërisë feudale në Bizant dhe Evropë; Jenë në gjendje që në mënyrë kritike t'i gjykojnë shkaqet e nxitjes së zhvillimit ekonomik në Feudalizmin e Hershëm; Vlerësojnë realisht rolin e figurave të mëdha historike në progresin e gjithanshëm të zhvillimit të shoqërisë njerëzore siç ishte p.sh. Justiniani, Karli i Madh etj.	Arkeologjinë, gjeografinë, artin, letërsinë, shkencat juridike etj.

X Rendi feudal në Azi	Të njihen me zhvillimin e marrëdhënieve feudale të arabët si dhe me specifikat dalluese të tij nga ai bizantin e evropian. Të njohin shtetin e Kalifatit dhe zgjerimin e tij. Të njihen në mënyrë të gjithanëshme me shkaqet e lindjes së besimit islam. Të njihen me kulturën arabe dhe me ndikimin e saj në kulturat tjera të vendeve të regjionit e me tutje.	- Arabët - Kalifati arab - Kultura arabe	Kuptojnë dhe dinë të përshkruajnë shkaqet e lindjes së islamizmit, parimet themelore të tij dhe përhapjen; Kuptojnë arsyet e përhapjes së shpejtë të besimit islam në Gadishullin Arabik. Dinë për shtetin e kalifatit, zgjerimin dhe rënien e tij; Dinë dhe kuptojnë zhvillimin e kulturës arabe, specifikat e saj dhe ndikimin që ajo pati në Lindje dhe Evropë.	Gjeografinë, artin, matematikën, letërsinë etj.
XI Shoqëria feudale në Evropë	Njohja me zhvillimin e ekonomisë tregtare dhe zhvillimin e qyteteve në Mesjetë. Njohja me zhvillimin e kulturës në Evropë dhe me veçoritë e saj. Njohja me aspektet esenciale të organizimit të ekspeditave kryqëtare dhe rrjedhave të tyre.	- Zhvillimi ekonomik i Evropës gjatë shekujve XI - XII - Jeta qytetare dhe zhvillimi kulturor - Kryqëzatat	Dinë për karakteristikat themelore të zhvillimit ekonomik. Kuptojnë dhe vlerësojnë shkaqet ekonomike të lindjes dhe organizimin e jetës politike në qytete. Dallojnë tiparet e Feudalizmit të hershëm nga ai i zhvilluar. Kuptojnë e vlerësojnë këtë zhvillim ekonomik si proces të përparimit të përgjithshëm shoqëror e	Gjeografinë, artin, letërsinë, ekonominë, drejtësinë etj.

			kulturor; Dinë për shkaqet e organizimit të kryqëzatave, ekspeditat e tyre në Lindje dhe pasojat që pësuan popujt e Lindjes nga luftat kryqtare.	
XII Evropa në Mesjetën e Vonë	Do të kuptojnë organizimin e pushtetit dhe tiparet dalluese të kësaj forme të organizimit shtetror. Të njihen me zhvillimin ekonomik e shoqëror të këtyre shteteve gjatë këtyre shekujve.	- Monarkia Franceze në shekujt XIV - XV - Monarkia Angleze në shekujt XIV - XV - Italia në shekujt XII - XV	Kuptojnë tiparet dalluese të organizimit shtetror monarkist; Dinë për zhvillimin ekonomik të këtyre shteteve gjatë shekujve XIV – XV; Dinë të vlerësojnë shkaqet e zhvillimit të pabarabart të këtyre shteteve gjatë këtyre shekujve	Gjeografinë, letërsinë, gjuhën, artin etj.
XIII Perandoritë e Mëdha të Lindjes	Do të njohin zhvillimin ekonomik - shoqëror të këtyre shteteve dhe organizimin shtetëror të tyre. Të njihen me zhvillimin e Perandorisë Osmane dhe gjendjen në Ballkan para pushtimeve osmane. Të njohin luftërat mbrojtëse të popujve ballkanas.	- Shteti Mongol dhe Kinez - Perandoria Osmane - Popujt e Ballkanit në vigjilie të depërtimeve osmane - Beteja e Maricës dhe Beteja e Kosovës	Dinë për zhvillimin e marrëdhënjeve feudale në këto vende dhe organizimin shtetëror të tyre; Dinë për formimin e Perandorisë Osmane, dhe invazionin osman në Ballkanë; Dinë për rezistencën dhe përpjekjen e popujve të Ballkanit për mbrojtje të vendit kundruall pushtimit osman	Gjeografinë, artin, letërsinë etj.
XIV Lindja e marrëdhënieve feudale në Arbëri	Do të shquajnë rrethanat ekonomiko - shoqërore në Bizant	- Arbëria nën Perandorinë Bizantine deri në shek. XI	Kuptojnë gjendjen e Arbërisë nën sundimin e Bizantit; Kuptojnë zhvillimin e	Gjeografinë, letërsinë, artin etj.

	dhe gjendjen e shqiptarëve (arbërve) nën sundimin bizantin.		marrëdhëniet feudale të Arbërisë nën sundimin bizantin; Dinë të interpretojnë përpjekjet e popullsisë së Arbërisë për rezistencë kundër sundimit bizantin.	
XV Arbëria në shekujt XI - XV	Do të vlerësojnë rrethanat dhe fazat e zhvillimit të shtetit të Arbërisë. Njohja me formimin e principatave të Arbërisë. Njohja me specifikat e zhvillimit të marrëdhënies feudale në Arbëri, kultura në Arbëri dhe zhvillimi i saj.	- Shteti i Arbërisë - Principatat arbërore në shekujt XIII - XV - Kultura në Arbëri në shek. XIII - XV	Radhisin drejt fazat e zhvillimit të shtetit të Arbërisë; Njohin sunduesit e shtetit të Arbërisë; Dinë të përshkruajnë dallimet mes principatave arbërore dhe të dallojnë zhvillimet e tyre; Dinë për kulturën në Arbëri dhe dallojnë karakteristikat kryesore të zhvillimit të kësaj kulture.	Arkeologjinë, etnografinë, gjeografinë, artin, letërsinë etj.
XVI Invazioni osman dhe luftërat e mëdha shqiptaro - osmane të udhëhequra nga Gjergj Kastrioti Skënderbeu	Të njohin arsyet dhe rrethanat e pushtimit të tokave shqiptare. Të njohin qëndresën e popullit shqiptar, Beslidhja shqiptare nën drejtimin e Skënderbeut.	- Arbërit përball invazionit osman - Fillimet e luftërave dhe fitoret e para të Skënderbeut 1443 - 1450 - Shteti i Skënderbeut dhe fitoret kundër Sulltan Mehmetit të II - Fatihut - Bashkëpunimi i Skënderbeut me shtetet	Kuptojnë dhe të mund të interpretojnë gjendjen e Arbërisë para invazionit osman, parakushtet e volitshme për pushtimin e Ballkanit nga osmanët; Vlerësojnë realisht rezistencën e fuqishme kundër pushtimit osman; Dallojnë dhe arsyetojnë drejt bashkëpunimin e Skënderbeut me shtetet evropiane si dhe kontributin për	Etnografinë, artin, gjeografinë, letërsinë etj.

		e Evropës - Gjergj Kastrioti Skënderbeu – Hero Kombëtar	mbrojtjen e qytetërimit evropian nga ekspansion osman; Mund të përshkruaj personalitetin e Skënderbeut në mënyrë të gjithanshme dhe rolin që pati ai në këto ngjarje madhore të historisë së popullit tonë	
XVII Humanizmi dhe Rilindja evropiane	Do të shpjegojnë rrethanat e shfaqjes së ideve humaniste. Do të përshkruajnë përfaqësuesit kryesorë të Humanizmit dhe Rilindjes, përhapjen e ideve humaniste në vende të ndryshme.	- Humanizmi dhe Rilindja evropiane	Spjegojnë drejt për kushtet dhe rrethanat e shfaqjeve të ideve humaniste. Njohin humanistët e parë dhe dijnë të përshkruaj veprimtarit kryesore të tyre. kanë informacione të mjaftueshme për shkaqet e lindje së humanizmit në Itali dhe ndikimin e saj në Evropë.	Gjeografinë, artin, letërsinë, ekonominë etj.

37 × 2 = 74 orë (56 orë zhvillim, 4 orë mësim zgjedhor dhe 14 orë përsëritje)

Vërejtje: 4 orë mësimore i mbesin në dispozicion arsimtarit dhe nxënësve që sipas dëshirës dhe interesimit të tyre të kenë mundësi për të zgjedhur ndojnë njësi mësimore në kuadër të përmbajtjeve programore, historisë vendore etj. Mund të realizohet edhe vizitë ndonjë institucioni-vendi kulturo-historik (arkivave, muzeve, bibliotekave, Instituteve shkencore, monumenteve etj.)

HISTORI

Gjimnazi i gjuhëve

HYRJE

Historia, si shkencë e rëndësishme shoqërore në klasën X për Gjimnazin e gjuhëve ka për objekt të studimit, të kaluarën e shoqërisë njerëzore nga lashtësia deri në gjysmën e dytë të shek XIX, gjegjësisht deri te Kriza lindore. Ajo studion të kaluarën në të gjitha dimensionet e saj: shoqërore, ekonomike, politike, kulturore, fetare etj. Pra, historia si shkencë shoqërore na mëson të kaluarën, për të kuptuar të sotmen dhe për të projektuar të ardhmen.

QËLLIMET

- Përmes lëndës së historisë nxënësit të kuptojnë dhe të analizojnë proceset e zhvillimit të shoqërisë njerëzore nga lashtësia e deri në gjysmën e dytë të shekullit XIX, respektivisht deri te Kriza lindore;
- Të njihen me: mënyrat e jetës dhe të menduarit, personalitetet e njohura, ngjarjet e rëndësishme historike, vendet dhe institucionet shoqërore dhe shtetërore, besimet etj;
- Të thellojnë njohuritë mbi rëndësinë e burimeve dhe literaturës historike, të dinë t'i shfrytëzojnë ato për zgjerimin e njohurive në përgjithësi dhe prej historisë në veçanti.

OBJEKTIVAT E PËRGJITHSHME

- Të krijojnë koncepte të qarta për zhvillimin e proceseve shoqërore nga Parahistoria deri në gjysmën e dytë të shekullit XIX respektivisht deri te Kriza Lindore;

- Të thellojnë njohuritë për mënyrën e organizimit të jetës së njerëzve gjatë periudhave të ndryshme historike, të dallojnë ndryshimet dhe të dinë të bëjnë krahasime me mënyrën dhe format e organizimit të jetës së sotme.

OBJEKTIVAT SPECIFIKE

- Të konceptojnë qartë termat historike të: parahistorisë, antikitetit, mesjetës dhe kohës së re deri në mesin e vitet '70 –ta të shekullit XIX;
- Të krahasojnë ndryshimet në periudhën parahistorike, në antikë, në mesjetë dhe kohë të re;
- Të krahasojnë dhe të argumentojnë me shembuj konkret mënyrën e jetesës nga parahistoria deri në kohën e re;
- Të konceptojnë qartë formimin dhe zhvillimin e shtetit në antikë, në mesjetë e në kohë të re, duke krahasuar specifikat themelore të formacioneve shtetërore;
- Të dallojnë ndikimet pozitive të zbulimeve tekniko–teknologjike dhe pasqyrimin e të arriturave shkencore në përparimin e përgjithshëm shoqëror.

SHKATHTËSITË E SYNUARA

Përmes mësimin të historisë si shkencë shoqërore, në klasën e X synohet që nxënësit t'i fitojnë këto shkathtësi:

- të aftësohen për orientim në kohë dhe hapësirë që nga mjedisi ku jetojnë, regjioni e më gjerë;
- Shfrytëzimi i njohurive të fituara mbi ngjarjet shoqërore për zgjidhjen e drejtë të konflikteve në situata të ndryshme;
- të aftësohen për komunikim në frymën e tolerancës me të tjerët;
- të zhvillojnë shkathtësitë për të kuptuar drejtë situatat politike, ekonomike, sociale, kulturore e fetare në shoqëri;
- të aftësohen për të kuptuar gërshetimin e kulturave të popujve të ndryshëm dhe ndikimin reciprok të tyre në periudha të caktuara historike;
- të fitojnë shkathtësi për një pjesëmarrje demokratike dhe qytetare në jetën politike të vendit dhe më gjerë.

Në fund të klasës së X nxënësit duhet :

- të njohin shkaqet dhe arsyet e lindjes, organizimit dhe zhvillimit të shoqërisë dhe shtetit nga lashtësia e deri në vitet `70 – ta të shekullit XIX;
- të interpretojnë drejt mënyrën e llogaritjes së kohës për ngjarje, dukuri, procese e figura historike;
- të aftësohen si të diskutojnë për pikëpamjet e ndryshme të shfaqura, bazuar në argumente shkencore, lidhur me zhvillimet e proceseve në lashtësi dhe antikë, mesjetë dhe kohë të re;
- të thellojnë njohuritë dhe në mënyrë kritike të vlerësojnë ndikimin e miteve dhe legjendave, për ngjarjet e caktuara në antikë, në mesjetë dhe më vonë;
- të konceptojnë qartë ndikimin e raporteve shoqërore dhe ekonomike si dhe rrjedhat e shoqërisë njerëzore në periudhat historike: antikitet, mesjetë dhe kohën e re;
- të kuptojnë drejt reflektimin e pasojave të dyndjes së popujve;
- të shpjegojnë dhe konstatojnë lindjen dhe zhvillimin e qyteteve të reja si dhe ndikimin e tyre në zhvillimin e mëtejshëm të shoqërisë.
- Të thellojnë njohuritë dhe në mënyrë kritike të vlerësojnë rolin e fesë në mesjetë si dhe ndikimin e Humanizmit dhe Rilindjes, Zbulimeve të Mëdha Gjeografike dhe ngjarjeve të tjera madhore deri në vitet `70 – ta të shekullit XIX.

PËRMBAJTJA PROGRAMORE

2 orë në javë, 74 orë në vit

(58 orë zhvillim, 4 orë mësimi në dispozicion dhe 12 orë përsëritje)

Nënkategoritë - Temat	Objektivat	Përmbajtja programore (njësitë mësimore)	Rezultatet e pritura	Ndërlidhja
I Hyrje në lëndën e historisë	Thellimi i njohurive për objektin e studimit të historisë si shkencë dhe si lëndë mësimore	- Historia si shkencë dhe lëndë mësimore	Dallonjnë historinë si shkencë. Dinë për burimet historike dhe për njehsimin e kohës te popujt e ndryshëm si dhe për periodizimin e historisë.	Arkeologjinë, artet, matematikën, gjeografinë, etj.
II Parahistoria	Të kuptojnë proceset e zhvillimit të bashkësive të para njerëzore.	- Bashkësitë e para njerëzore	Dallojnë specifikat kryesore të zhvillimit të shoqërisë njerëzore në kohë të gurit dhe të metaleve.	Artet, biologjinë, arkeologjinë, gjeografinë, edukatën qytetare etj.
III Lindja e Lashtë	Të krahasojnë lindjen, zhvillimin, organizimin shoqëror, kulturor dhe besimet e këtyre vendeve me periudhat e mëvonshme historike.	- Egjipti dhe Mesopotamia - India dhe Kina - Kultura dhe besimi te popujt e Lindjes së Lashtë	Kuptojnë dhe dinë të shpjegojnë shkaqet që ndikuan në lindjen e shteteve. Karakteristikat kryesore të shteteve të para, klasat, shtresat sunduese; Dinë për figurat historike që ndikuan në progresin shoqëror si Hamurabi, Tutmesi III etj; Dinë për zhvillimin e kulturës e besimit, faktorët që ndikuan në zhvillimin e tyre si dhe specifikat dalluese të zhvillimit në këto shtete.	Gjeografinë, artet, matematikën, letërsinë, edukatën qytetare etj.

I V Ilirët	Të njohin banorët e hershem të Ballkanit. Të informohen për ilirët shtrirjen e tyre, mbretëritë ilire, luftën mbrojtëse si dhe gjendjen e krijuar në Iliri pas pushtimit romak. Njohja me kulturën dhe besimin ilir	- Banorët më të lashtë të Ballkanit (Pellazgët, ilirët, grekët, thrakët, maqedonët) - Origjina e ilirëve, fiset ilire dhe shtrirja e tyre - Mbretëria e Enkelejëve, Taulantëve dhe Ardianëve - Mbretëria e Epirit - Mbretëria Dardane - Luftërat iliro – romake dhe rënja e Ilirisë nën sundimin romak - Kultura dhe besimi të Iliret	Dinë për popujt më të Lashtë të Ballkanit; Dinë për fiset kryesore ilire, shtrirjen e tyre, organizimin shtetëror të mbretërive ilire, organizimin e jetës ekonomike politike e shoqërore; Kuptojnë realisht luftërat mbrojtëse ilire nga pushtimi romak dhe organizimin e jetës ekonomike e shoqërore të tyre pas pushtimit të Ilirisë nga Roma. Dinë për personalitetet e shquara ilire, kulturën dhe vlerat e saj, besimin, perënditë ilire.	Arkeologjinë, gjuhën, artin, muzikën, gjeografinë, edukatën qytetare, arkitekturën, etj.
V Greqia e Vjetër	Njohja me zhvillimin e hershëm grek, formimin e poliseve, organizimin, luftërat për dominim. Njohja me besimin dhe kulturën greke, ndikimet e saj te popujt tjerë	- Greqia në mijëvjeçarin e II dhe periudhën home rike - Qytet-shtetet greke. Athina dhe Sparta - Luftërat greko- persiane dhe Luftërat e Peloponezit - Kultura dhe besimi të grekët e vjetër	Dinë për kulturën e hershme të Kretës dhe Mikenës, specifikat kryesore të tyre; Njohin dhe dinë të argumentojnë arsyet e zhvillimeve ekonomike e shoqërore të qytet- shteteve greke, tiparet dalluese të tyre, shkaqet e konflikteve të brendshme dhe karakterin mbrojtës nga sulmet pushtues persiane; Dinë për figurat e mëdha historike e shkencore si Perkleu, Demosteni, Aristroteli etj;	Filozofinë, letërsinë, artin, edukatën fizike, arkitekturën, edukatën qytetare, matematikën, gjeografinë, etj.

			Dinë të argumentojnë faktorët që ndikuan zhvillimin e kulturës e besimit grek dhe ndikimin që pati kjo kulturë në Iliri, Romë etj.	
VI Maqedonia e Lashtë	Të njohin mendimet për origjinën e maqedonëve të lashtë, organizimin e tyre dhe pushtimet. Të njohin kulturën helene	- Maqedonia në kohën e Filipit II dhe Lekës së Madh	Njohin dhe mund të diskutojnë për teoritë lidhur me origjinën e maqedonëve të lashtë; Dinë shkaqet kryesore të zgjerimeve dhe pushtimet e Filipit II dhe Lekës së Madh; Dallojë karakteristikat kryesore të kulturës helene.	Arkeologjinë, artet, gjeografinë, arkitekturën, letërsinë, filozofinë, etj.
VII Roma e Lashtë	Njohja me fillet e lindjes së shtetit romak, zgjerimin, zhvillimin ekonomik e shoqëror, si dhe arsyet e shkatërrimit të Perandorisë Romake Njohja me besimin e vjetër romak, kulturën dhe lindjen e krishterizmit .	- Historia e hershme e Romës, luftërat e saj për pushtimin e Italisë dhe jashtë saj. - Roma në kohën e Cezarit dhe Oktavianit - Perandoria romake në shekujt I – IV, kriza dhe shthurja e Perandorisë - Lindja e krishterimit. - Kultura dhe besimi te romakët e vjetër	Dinë për themelimin e Romës, zhvillimin ekonomik e shoqëror, zgjerimin dhe pushtimin e Gadishullit Apenin dhe Pellgun Mesdhe. Shkaqet e konflikteve të brendshme dhe arsyet e shkatërrimit të saj; Dinë dhe kuptojnë lindjen e krishterizmit, librin e shenjtë Bibla, si dhe përhapjen e krishtërimin në territorin e Perandorisë dhe arsyet pse bënë rezistencë sundimtarët romak; Dinë për zhvillimin e kulturës e besimit dhe ndikimin që pati ajo nga kultura e besimi grek.	Arkeologjinë, artin, gjeografinë, edukatën qytetare, filozofinë, letërsinë etj

VIII Dyndjet e popujve në Evropë dhe Ballkan	Kuptojnë shkaqet e dyndjes së popujve, pasojat për vendasit dhe ndryshimet në hartën gjeoetnike të Evropës e Ballkanit Njohja me dyndjet dhe vendosjen e sllavëve të jugut në Ballkan	- Dyndjet e popujve dhe ndryshimet në Evropë e në Ballkan - Sllavët e vjetër dhe dyndjet e tyre	Dinë për arsyet e dyndjeve të popujve në Evropë e Ballkan, fazat e këtyre dyndjeve dhe pasojat e tyre në Evropë e Ballkan; Janë në gjendje të bëjnë ndërlidhjen e dyndjeve të mëdha sllave e në veçanti ato të sllavëve të jugut dhe ndryshimet gjeoetnike që pësoi Ballkani.	Gjeografinë, demografinë, gjuhësinë etj.
IX Bizanti dhe Evropa në Feudalizmin e hershëm	Njohja me organizimin politik e shtetëror të Bizantit e të Shtetit Frank si dhe mënyrën e jetesës gjatë asaj kohe.	- Bizanti në shekujt V–XI; - Shqiptarët nën sundimin bizantin - Shteti i frankëve	Dinë për Perandorinë Bizantine si trashigimtare e Perandorisë Romake të Lindjes, zhvillimin e feudalizmit, gjendjene e shqiptarëve nën sundimin bizantin; Janë në gjendje të analizojnë e shpjegojnë specifikat dalluese të zhvillimit feudal në Bizant e Evropë; Dinë për Shtetin Frank, zgjerimin e tij dhe karakteristikat e zhvillimit feudal në këtë vend dhe rolin që luajti Karli i Madh në zgjerimin dhe përparimin e këtij shteti.	Gjeografinë, artet, letërsinë, muzikën, etj.
X Rendi feudal në Azi	Njohja me specifikat e zhvillimit shoqëror e politik te arabët, zgjerimin e shtetit të Kalifatit arab dhe islamizmin.	- Islamizmi lindja dhe përhapja e tij - Themelimi i Kalifatit arab	Dinë për specifikat e feudalizmit arab, jetën ekonomike e shoqërore, organizimin dhe zgjerimin e shtetit të Kalifatit, klasat shoqërore etj. Dinë për rrëthanat e lindjes së Islamizmit, parimet themelore të tij dhe për librin e shenjtë Kuranin.	Gjeografinë, artin, matematikën etj.

XI Shoqëria feudale në Evropë në feudalizmin e zhvilluar shek. XI–XIII	Njohja me jetën qytetare, zhvillimin ekonomik në Evropën e asaj kohe. Njohja me Kryqzatat.	- Zhvillimi ekonomik i Evropës, jeta qytetare dhe zhvillimi i kulturës. - Kryqzatat	Dinë për zhvillimin e hovshëm ekonomik në feudalizmin e zhvilluar, specifikat dalluese të këtij zhvillimi nga ai i mëhershëm, mënyrën e ndryshimit të jetës së njeriut dhe shkaqet reale të fillimit të formimit të shteteve kombëtare në Evropë; Kuptojnë dhe vlerësojnë realisht arsyet e organizimit të luftërave kryqtare dhe pasojat që lindën nga këto ekspedita të shumta luftarake nga kryqtarët në Lindje.	Gjeografinë, edukatën qytetare, muzikën, artin etj.
XII Evropa në Mesjetën e Vonë	Njohja me tiparet e organizimit shtetëror, zhvillimin ekonomik e shoqëror në Evropë.	- Monarkia Franceze e Angleze në shekujt XIII – XV - Gjermania dhe Italia në shekujt XII - XV	Dinë për formën e organizimit të pushtetit monarkik, arsyet e shfaqjeve të kundërthënieve në shoqëri; Analizojnë e vlerësojnë tiparet dalluese të organizimit shtetëror dhe zhvillimin ekonomik të shteteve Francë, Angli, Gjermani e Itali gjatë asaj kohe.	Gjeografinë, artin, letërsinë etj.
XIII Perandoria Osmane	Njohja me zhvillimin e shtetit Osman, specifikat e zhvillimit feudal, organizimin shtetëror, shkaqet dhe arsyet e fuqizimit ushtarak dhe pushtimet e	- Formimi i shtetit osman, pushtimet në Azi dhe Ballkan	Dinë për formimin, zgjerimin dhe organizimin e shtetit Osman, jetën ekonomike e shoqërore dhe zgjerimin e madh të këtij shteti në Azi e Ballkan.	Gjeografinë, artin, letërsinë, muzikën etj.

	mëdha në Azi e Ballkan			
XIV Arbëria në shekujt XI – XV	Njohja me shtetin e Arbërit, rreziku nga invazioni osman. Njohja me rolin e Skënderbeut dhe organizimin e mbrojtjes së tokave shqiptare nga invazionet osmane	- Arbëria në shekujt XI – XIII, Shteti i Arbërisë - Principatat shqiptare në shekujt XIII – XIV - Shqiptarët përball invazionit osman - Populli shqiptar në Epokën e Skënderbeut - Marrëdhënjet e Skënderbeut me Evropën	Dinë për organizimin e shtetit të Arbërit, princiatat shqiptare, jetën ekonomike e shoqërore, zhvillimin e përgjithshëm të tij; Dinë për depërtimin osman në trevat shqiptare, luftën mbrojtëse të shqiptarëve nën udhëheqjen e Skënderbeut etj.	Gjeografinë, artin, letërsinë etj.
XV Humanizmi dhe Rilindja evropiane	Njohja me shkaqet dhe rrethanat e shfaqjes së ideve humaniste, përfaqësuesit e Humanizmit dhe Rilindjes	- Humanizmi dhe Rilindja evropiane	Vlerësojnë drejt shkaqet e lindjes së Humanizmit dhe Renesancës; Dinë për humanistët e parë dhe idetë e tyre humaniste, shkaqet e lindjes së këtyre ideve në Itali etj. Dinë për humanistët dhe për përhapjen e ideve humaniste te shqiptarët.	Artin, letërsinë, gjeografinë etj.
XVI Zbulimet e mëdha gjeografike	Njohja me shkaqet dhe rëndësinë e këtyre zbulimeve dhe ndryshimet që pasuan në Evropë.	- Zbulimet e mëdha gjeografike; Rrjedhojat e këtyre zbulimeve	Kuptojnë shkaqet dhe arsyet që ndikuan në zbulimet gjeografike, interesimin e evropianëve për këto zbulime; Ndikimin e këtyre zbulimeve në përparimin ekonomik etj.	Gjeografinë, astronominë, teknikën, biologjinë, etj.
XVII Reformacioni dhe kundërreformacioni katolik	Njohja me protestanizmin, pikëpamjet dalluese nga doktrina e	- Reformacioni dhe kundërreformacioni katolik	Dinë për shkaqet dhe arsyet e shfaqjes së ideve reformiste, protestane, përfaqësuesit e parë të këtyre ideve si dhe rolin që luajtën	Gjeografinë, letërsinë, artin etj.

	krishter dhe arsytet e kundërvënies së kishës, ideve reformiste.		reformistët protestan në përparimin e përgjithshëm shoqëror.	
XVIII Revolucionet borgjeze në Evropë	Të jenë në gjendje të kuptojnë rëndësinë e këtyre revolucioneve.	- Revolucionet në Vendet e Ulëta dhe krijimi i shtetit të Holandës - Revolucion i borgjez në Angli - Revolucion i borgjez në Francë	Dinë për arsytet e kthesave të mëdha shoqërore dhe përparimin që bartin këto revolucione. Vlerësojnë realisht tiparet dalluese të organizimit të këtyre revolucioneve në ato vende. Dinë për dallimin e shoqërisë feudale dhe shoqërisë kapitaliste që ishte në lindje e sipër	Gjeografinë, sociologjinë, teknologjinë etj.
XIX Revolucioni amerikan, krijimi i SHBA-ve	Në mënyrë të argumentuar të interpretojnë specifikat e luftës së popullit të Amerikës për pavarësi.	- Pushteti kolonialist anglez dhe lufta për pavarësi e SHBA-ve	Janë në gjendje që të shpjegojnë shkaqet e fillimit të konfliktit, luftën e drejtë të popullatës vendase për çlirim nga dominimi kolonial anglez, si dhe rëndësinë dhe jehonën që pati kjo luftë, për rrjedhat e mëvonshme për botën e veçanërisht për Evropën.	Gjeografinë, artin, edukatën qytetare, letërsinë etj
XX Zbulimet shkencore, të arriturat në kulturë dhe shfaqja e ideve iluministe	Të vlerësojnë drejt të arriturat shkencore, kulturore dhe shfaqjen e ideve iluministe në Evropë.	- Zhvillimi i shkencës, kulturës dhe shfaqja e ideve iluministe	Dallojnë të arriturat shkencore e kulturore dhe faktorët që ndikuan në këto zbulime. Vlerësojnë objektivisht shkaqet e shfaqjeve të ideve iluministe; Dinë për iluministët më të njohur të kohës.	Filozofinë, sociologjinë, gjeografinë, letërsinë, gjuhën frengje etj.
XXI Perandoria Osmane	Të kenë informacione për	- Perandoria Osmane në shekujtë XVI - XVIII	Dinë për shtrirjen e Perandorisë Osmane, zhvillimin ekonomik e	Gjeografinë, sociologjinë,

dhe Ballkani në shekujt XVI – XVIII	zhvillimin ekonomik të Perandorisë Osmane, organizimin shtetëror si dhe për organizimin e qëndresës së ballkanasve për çlirim nga sundimi osman.	- Popujt e Ballkanit në shekujt XVI - XVIII	shoqëror të saj, si dhe organizimin shtetëror të osmanëve në Azi dhe Ballkan; Dinë për gjendjen e vështirë të popujve të Ballkanit dhe organizim të qëndresës, aspiratat e tyre për çlirimin nga sundimi osman	letërsinë etj.
XXII Shqipëria në shekujt XVI - XVIII	Njohja me pozitën e popullsisë shqiptare, formimin e pashallëqeve shqiptare dhe përpjekjen e tyre për pavarësimin nga sundimi osman	- Qëndresa e shqiptarëve kundër sundimit osman - Krijimi i pashallaqeve shqiptare; - Pashallaku i Shkodrës dhe Pashallaku i Janinës	Dinë për pozitën e rëndë ekonomike e shoqërore të popullsisë shqiptare dhe përpjekjet e tyre për organizimin e qëndresës kundër sundimit osman dhe për çlirim; Dinë për avansimin e përpjekjeve të pashallarëve shqiptare në Shkodër e Janinë për pavarësim nga Stambolli dhe shkaqet objektive të dështimit të këtyre synimeve për çlirim.	Gjeografinë, artin, letërsinë, edukatën qytetare etj.
XXIII Evropa në periudhën e Napoleon Bonopartës	Do të jenë në gjendje të përshkruajnë gjendjen në Francë, arsyet e ardhjes së Napoleonit në pushtet, pushtimet e tij	- Franca në vitet e Direktoriumit dhe rënia e Perandorisë së Napoleonit.	Janë në gjendje të nxjerrin përfundimet e ardhjes së Napoleonit në pushtet, aftësitë e tij si politikan e strateg, aspiratat e borgjezisë franceze për pushtime; Janë në gjendje të shquajnë pushtimet e Napoleonit dhe shkaqet e disfatës së tij.	Gjeografinë, letërsinë etj.

XXIV Evropa gjatë viteve 1815 - 1875	Do të njohin zhvillimin ekonomik e shoqëror të këtyre shteteve.	- Franca gjatë viteve 1815 – 1871 - Anglia gjatë viteve 1815 – 1873 - Gjermania gjatë viteve 1815 – 1871 - Italia gjatë viteve 1815 – 1871	Dinë për zhvillimin e madh ekonomik të këtyre vendeve; Përpjekjen për restaurimin monarkik dhe në anën tjetër paknaqësitë e shtresave të varfëra dhe borgjezisë, synimet e tyre për ndryshimin e shoqërisë që do ta çonin kah përparimi. Dinë për realizimin e bashkimit kombëtar në Gjermani dhe Itali	Gjeografinë, ekonominë, sociologjinë etj.
XXV Ballkani në gjysmën e parë të shekulli XIX e deri në vitin 1875	Njohja me përpjekjet e popujve të Ballkanit për çlirim dhe pavarësi nga osmanët	- Krijimi i shteteve autonome në Ballkan	Dinë për krizën ekonomike, politike e shtetërore në Perandorinë Osmane, përpjekjet për reforma dhe ndryshimin e gjendjes së rëndë të regjimit osman. Dinë për luftën e popujve të Ballkanit për çlirim dhe pavarësim nga Stambolli si dhe arsyet e çlirimit të tyre nga Porta e Lartë	Gjeografinë, shkencat juridike, letërsinë etj.
XXVI Fillet e Rilindjes Kombëtare Shqiptare	Të kuptojnë esencën e gjendjes së rëndë nën sundimin osman dhe fillimet e organizimit të shqiptarëve në nivel kombëtar.	- Shqiptarët në periudhën e Tanzimatit - Rilindja Kombëtare Shqiptare nga vitet '30 të shekullit XIX deri te Kriza Lindore	Dinë për pozitën e rëndë e konomike e shoqërore të popullsisë shqiptare, rezistencën ndaj reformave formale (Tanzimatit), si dhe fillimin e organizimit të qëndresës në nivel kombëtarë për çlirimin nga robëria osmane.	Gjeografinë, letërsinë, edukatën qytetare etj.

Vërejtje: 4 orë mësimore mbeshin në dispozicion të arsimtarit që sipas dëshirës dhe interesimit të nxënësve të kenë mundësi për të zgjedhur ndonjë njësi mësimore në kuadër të përmbajtjeve programore, historisë lokale etj. Mund të realizohet edhe vizitë ndonjë institucioni-vendi kulturo-historik (arkivave, muzeve, bibliotekave, Instituteve, monumenteve etj.).

HISTORI

Gjimnazi Matematikë dhe Informatikë Gjimnazi i shkencave natyrore

HYRJE

Historia, si shkencë e rëndësishme shoqërore në klasën X për Gjimnazin Matematikë dhe Informatikë si dhe Gjimnazin e shkencave të natyrës ka për objekt të studimit të kaluarën e shoqërisë njerëzore nga Kongresi i Vjenës (1814) e deri në ditët e sotme. Ajo studion të kaluarën në të gjitha dimensionet e saj: shoqërore, ekonomike, politike, kulturore, fetare etj.

QËLLIMET

- Përmes lëndës së historisë nxënësit të kuptojnë dhe të analizojnë gjithanshëm proceset e zhvillimit të shoqërisë njerëzore nga Kongresi i Vjenës (1814) e deri në ditët e sotme.
- Të njihen me: mënyrat e jetës dhe të të menduarit, personalitetet e njohura, ngjarjet e rëndësishme historike, vendet dhe institucionet shoqërore dhe shtetërore, besimet, kulturën etj.
- Të thellojnë njohuritë mbi rëndësinë e burimeve dhe literaturës historike, të dinë t'i shfrytëzojnë ato për zgjerimin e njohurive në përgjithësi dhe prej historisë në veçanti.

OBJEKTIVAT E PËRGJITHSHME

- Të krijojnë koncepte të qarta për zhvillimin e proceseve shoqërore gjatë shekujve XIX, XX e deri në ditët e sotme;
- Të thellojnë njohuritë për mënyrën e organizimit të jetës shoqërore, ekonomike, politike, kulturore, arsimore përgjatë shekujve XIX dhe XX

OBJEKTIVAT SPECIFIKE

- Të konceptojnë qartë termat historike të periudhave të Kohës së Re dhe Kohës Bashkëkohore;
- Të krahasojnë ndryshimet në periudhat historike të lartëpërmendura, Koha e Re dhe Koha Bashkëkohore;
- Të krahasojnë dhe të argumentojnë me shembuj konkret mënyrën e jetesës së njerëzve në shekujt XIX dhe XX;
- Të konceptojnë qartë formimin dhe zhvillimin e ideve shtetërore e politike si dhe marrëdhëniet ndërkombëtare gjatë shekujve XIX dhe XX.;
- Të dallojnë ndikimin e zbulimeve tekniko-teknologjike dhe pasqyrimin e të arriturave shkencore për përparimin e përgjithshëm shoqëror.

SHKATHTËSITË E SYNUARA

Përmes mësimit të historisë si shkencë shoqërore, në klasën e X synohet që nxënësit t'i fitojnë këto shkathtësi :

- të aftësohen për orientim në kohë dhe hapsirë që nga mjedisi ku jetojnë, regjioni e më gjerë;
- përdorimi i njohurive të fituara mbi ngjarjet shoqërore për zgjidhjen e drejtë të konflikteve në situata të ndryshme;
- të aftësohen për komunikimin në frymën e tolerancës me të tjerët;
- të zhvillojnë shkathtësitë për të kuptuar drejt situatat politike, ekonomike, sociale, kulturore e fetare në shoqëri;
- të aftësohen për të kuptuar gërshetimin e kulturave të popujve të ndryshëm dhe ndikimin reciprok të tyre në periudha të caktuara historike;
- të fitojnë shkathtësi për një pjesëmarrje demokratike dhe qytetare në jetën politike të vendit dhe më gjerë.

Në fund të klasë së X nxënësit duhet :

- të aftësohen dhe të diskutojnë për pikëpamjet e ndryshme të shfaqura, bazuar në argumente shkencore, lidhur me zhvillimet e proceseve shoqërore dhe përparimin e tyre gjatë shekujve XIX dhe XX.;
- të kuptojnë drejt reflektimin e zhvillimeve shkencore, ekonomike e politike në jetën e njerëzve gjatë shekujve XIX dhe XX.;
- të kuptojnë drejt dhe të jenë në gjendje të analizojnë e të elaborojnë në mënyrë kronologjike probleme e ngjarje të caktuara nga kjo periudhë.

PËRMBAJTJA PROGRAMORE

2 orë në javë, 74 orë në vit

(58 orë zhvillim, 4 orë mësimi në dispozicion dhe 12 orë përsëritje)

Nënkategoritë- Temat	Objektivat	Përmbajtja programore (njësitë mësimore)	Rezultatet e pritura	Ndërlidhja
I Kongresi i Vjenës dhe Aleanca e shenjtë	Do të jenë në gjendje të shpjegojnë ndryshimet në Evropë pas disfatës së Napoleonit dhe përpjekjen për restaurimin e monarkive absolute.	- Kongresi i Vjenës dhe Aleanca e shenjtë	Janë në gjendje që në mënyrë të argumentuar të shpjegojnë rëndësinë e Kongresit të Vjenës dhe ndryshimin e hartës gjeopolitike në Evropë e Botë. Përpjekjet e reaksionit evropian për të rikthyer gjendjen e para Revolucionit Borgjez Francez dhe vendosjen e monarkisë absolute	Gjeografinë, Sociologjinë etj.
II Evropa gjatë viteve 1815 - 1871	Do të kuptojnë zhvillimin ekonomik, shoqëror e politik të këtyre vendeve gjatë asaj kohe.	- Franca në vitet 1815 - 1871 - Anglia në vitet 1815 - 1871 - Gjermania në vitet 1815 - 1871 - Italia në vitet 1815 - 1871 - Austria dhe Hungaria në vitet 1815 - 1871	Janë në gjendje të përshkruajnë përparimet ekonomike e shoqërore në këto vende, konfliktet shoqërore të shtresave të ndryshme, tendencën për zgjerime koloniale dhe realizimin e synimeve të Gjermanisë dhe Italisë për bashkim kombëtar.	Gjeografinë, ekonominë, sociologjinë etj.
III Evropa dhe SHBA në fund të shekullit XIX dhe fillim të	Njohja me zhvillimin ekonomik e shoqëror dhe tiparet dalluese të tyre. Ashpërsimin e marrdhënieve ndërmjet	- Gjermania në fund të shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX - Anglia në fund të shekullit XIX dhe në fillim të	Dinë për zhvillimin e hovshëm ekonomik të këtyre vendeve. Përpjekjet për pushtime koloniale, formimin e aleancave ushtarake dhe përgatitjen për fillimin e një konflikti botëror;	Gjeografinë, ekonominë, sociologjinë etj.

shekullit XX	këtyre shteteve, luftën për koloni dhe formimin e aleancave ushtarake përgatitjet luftarake për rindarjen e botës.	shekullit XX - Franca në fund të shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX - Rusia në fund të shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX - SHBA në fund të shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX - Austro - Hungaria në fund të shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX.	Dinë për rindarjen e botës, në mënyrë që të kenë mundësi për shfrytëzimin e pasurisë natyrore të vendeve të pushtuara	
IV Perandoria Osmane dhe Ballkani gjatë shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX	Do të kuptojnë gjendjen e vështirë të Perandorisë Osmane dhe aspiratat e popujve të Ballkanit për çlirim dhe pavarësi kombëtare, por edhe aspiratat e disa prej këtyre shteteve për zgjerim në dëm të popujve tjerë	- Perandoria Osmane në fund të shekullit XIX dhe në fillim të shekullit XX, krijimi i shteteve të pavarura në Ballkan. - Luftërat ballkanike	Dinë për krizën që e kishte përfshirë Perandorinë Osmane dhe reformat që bënte ajo për dalje nga kjo gjendje; Dinë dhe vlerësojnë objektivisht për aspiratat e popujve të Ballkanit për çlirim dhe fitimin e pavarësisë; Nxënësit objektivisht vlerësojnë qëndrimin e padrejtë të disa shteteve ballkanike për zgjerimin territorial në dëm të popujve fqinj.	Gjeografinë, sociologjinë, letërsinë etj.
V Shqiptarët në shekullin XIX	Do të jenë në gjendje të vlerësojnë drejt aspiratat çlirimtare të popullit shqiptar. Fazat dhe karakteristikat e tyre.	- Shqiptarët në periudhën e Tanzimatit dhe fillet e Rilindjes Kombëtare Shqiptare - Formimi i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit dhe lufta e saj	Janë në gjendje që të gjykojnë për përpjekjet e popullit shqiptar për çlirim nga sundimi osman dhe mbrojtja e territoreve nga coptimi. Kuptojnë e vlerësojnë objektivisht për vështërsitë e	Gjeografinë, sociologjinë, letërsinë etj.

	Njohja me të arriturat në kulturë, arsim si bazë për ndërgjegjësimin kombëtar.	për mbrojtjen e tokave shqiptare nga coptimi - Përpjekjet e Lidhjes së Prizrenit për formimin e shtetit shqiptar - Zhvillimi i arsimit dhe i kulturës shqiptare në gjysmën e dytë të shekullit XIX - Lidhja Shqiptare e Pejës 1899	shqiptarëve në luftë për realizimin e çlirimit kombëtar; Dinë për të arriturat në arsim e kulturë dhe ndërgjegjësim gjithnjë e më shumë të popullit në luftë për çlirim dhe pavarësi.	
VI Shqiptarët në fillim të shekullit XX	Do të jenë në gjendje të shpjegojnë përpjekjet e popullit shqiptar për çlirim nga sundimi osman, shpalljen e Pavarësisë së Shqipërisë dhe rezistencën e popullsisë që mbeti jashtë kufijve londineze, ndaj tendencave shkombtarizu ese si dhe angazhimin e princit Vilhem Vid në Shqipëri.	- Lëvizja kombëtare në vitet 1908 – 1909 - Kryengritjet shqiptare kundër sundimit osman në vitet 1909 – 1912 - Shpallja e Pavarësisë së Shqipërisë - Veprimtaria e Qeverisë Kombëtare të kryesuar nga Ismail Qemali - Lufta për çlirimin e bashkimin kombëtar në viset e pushtuara nga Serbia, Mali i Zi dhe Greqia (1912 – 1914) - Shqipëria gjatë kohës së Princit Vilhem Vid	Janë në gjendje në mënyrë të argumentuar të shpjegojnë përpjekjet e mëdha dhe sakrificat e popullit shqiptar për çlirimin nga sundimi osman, shpalljen e pavarësisë dhe rolin që ka luajtur Ismail Qemali në këtë akt madhor; Dinë të vlerësojnë realisht për padrejtësitë që ju bënë popullit shqiptar me rastin e caktimit të kufinjëve dhe qëndresën e popullsisë të atyre trevave ndaj robërisë së re serbe, malazeze e greke. Dinë për kontributin e Vilhem Vidit në konsolidimin e brendshëm në Shqipëri.	Gjeografinë, shkencat politike, letërsinë, artin etj.
VII Lufta e Parë	Do të jenë në gjendje të gjykojnë arsyet e luftës,	- Lufta e Parë Botërore 1914 – 1916	Janë në gjendje të dallojnë shkaqet objektive të kësaj lufte. Luftimet	Gjeografinë, sociologjinë, artet,

Botërore dhe Revolucionit i Tetorit	operacionet kryesore luftarake si dhe pasojat që pati njerëzimi nga kjo luftë. Njohja me shpërthimin e Revolucionit në Rusi, pasojat e tij	- Lufta e Parë Botërore 1916 – 1918 - Revolucionit i Tetorit në Rusi (1917)	kryesore në frontet e luftës si dhe pasojat që pati njerëzimi nga kjo luftë; Kuptojnë e vlerësojnë objektivisht, arsyet e shpërthimit të Revolucionit në Rusi dhe pasojat që pati populli rus nga diktatura komuniste.	letërsinë etj.
VIII Shqiptarët gjatë Luftës së Parë Botërore	Do të shquajnë përpjekjet e ruajtjes së tërësisë tokësore si dhe organizimin për kundërvënien ndaj pushtuesve të ndryshëm.	- Shqiptarët gjatë Luftës së Parë Botërore	Janë në gjendje të ilustrojnë gjendjen e rëndë të popullit shqiptar gjatë Luftës së Parë Botërore, përpjekjen e tyre për organizimin e mbrojtjes ndaj synimeve pushtuese dhe qëndresën e popullsisë shqiptare që kishte mbetur jashtë kufijve londinez	Gjeografinë, edukatën qytetare, letërsinë etj.
IX Bota midis dy luftërave botërore	Njohja me zhvillimin ekonomik e shoqëror të këtyre vendeve dhe zhvillimin e demokracisë në SHBA, Angli, Francë. Njohja me vendosjen e diktaturave në BRSS, Itali dhe Gjermani.	- Konferenca e Paqes në Versaj 1919 - Anglia dhe Franca në vitet 1918 -1939 - SHBA në vitet 1918 -1939 - BRSS në vitet 1918 -1939 - Gjermania në vitet 1918 - 1939 - Italia në vitet 1918 -1939	Dinë për zhvillimin ekonomik e demokracinë në SHBA, Angli dhe Francë dhe progresin e gjithanshëm shoqëror që arritën këto vende. Dinë dhe vlerësojnë objektivisht për pasojat që patën popujt e vendeve ku ngadhënyen sistemet diktatoriale si komunizmi në BRSS, fashizmi në Itali dhe nacizmi në Gjermani si dhe për pasojat që pati njerëzimi nga këto forca të errta.	Gjeografinë, sociologjinë, teknologjinë etj.
X Ballkani midis dy luftërave	Njohja me zhvillimin ekonomik e shoqëror dhe orientimet politike që	- Turqia, Jugosllavia, Greqia, Bulgaria, Rumania midis Dy Luftërave Botërore	Dinë për zhvillimin ekonomik të këtyre vendeve, për proceset shoqërore e politike të tyre si dhe për relacionet	Gjeografinë, sociologjinë, teknologjinë etj.

botërore	patën këto vende midis Dy Luftërave Botërore		ndërfqinjësore e ndërkombëtare që patën.	
XI Shqiptarët midis dy luftërave botërore	Do të kuptojnë gjendjen e rëndë ekonomike e politike në Shqipëri pas luftës dhe përpjekjet për konsolidim. Njohja me pozitën e shqiptarëve jashtë kufijve. Njohja me të arriturat në arsim e kulturë gjatë kësaj periudhe.	- Shqiptarët në përfundim të luftës së Parë Botërore - Qëndresa e popullsisë shqiptare në Kosovë e viset tjera shqiptare për çlirim e bashkim kombëtarë - Shqipëria gjatë viteve 1925 - 1939 - Zhvillimi i arsimit e kulturës në Shqipëri dhe në viset tjera shqiptare midis dy luftërave	Dinë për gjendjen e rëndë ekonomike e shoqërore si dhe përpjekjet për të dalë nga kjo situatë; Dinë për politikën gjenocidale që ndoqën qarqet sunduese serbe ndaj popullit shqiptar në Kosovë e viset tjera si dhe organizimin e qëndresës kundër kësaj politike; Dinë për të arriturat në arsim e kulturë gjatë kësaj kohe.	Gjeografinë, shkencat politike, ekonominë, letërsinë etj.
XII Lufta e Dytë Botërore	Do të mund të shquajnë shkaqet dhe rrethanat që quan në Luftën e Dytë Botërore. Fillimin e luftës dhe pasojat, frontet kryesore të luftës, hyrja e SHBA-ve në luftë	- Bota në prag të Luftës së Dytë Botërore; Lufta e Dytë Botërore 1939 – 1943 - Lufta e Dytë Botërore 1943 - 1945	Përshkruajnë shkaqet e Luftës së Dytë Botërore, frontet e luftës, operacionet kryesore të luftës dhe pasojat; Dinë për rëndësinë që pati për përfundimin e shpejtë të luftës hyrja e SHBA-ve në luftë; Vlerësojnë realisht për pasojat që i solli njerëzimit kjo luftë	Gjeografinë, artin, letërsinë etj.
XIII Shqiptarët gjatë Luftës së Dytë Botërore	Njohja me gjendjen e rëndë në Shqipëri pas pushtimit, fillet e organizimit të rezistencës, pushtimin nacist gjerman, rritjen e	- Pushtimi fashist italian i Shqipërisë dhe lufta e popullit shqiptar kundër tij (1939 – 1943) - Pushtimi nazist gjerman dhe lufta kundër tij (1943-1944)	Shpjegojnë gjendjen e rëndë pas pushti mit italian, format e organizimit të rezistencës, formimin e njësive ushtarake çlirimtare etj. Dinë për pushtimin nacist gjerman, masovisimin e luftës çlirimtare dhe	Gjeografinë, artin , letërsinë, ekonominë etj.

	rezistencës çlirimtare dhe çlirimi i vendit. Njohja me luftën çlirimtare të popullit të Kosovës, aspiratat për bashkim kombëtarë.	- Kosova gjatë Luftës së Dytë Botërore	fitoren përfundimtare çlirimtare të vendit; Dinë për pushtimin fashist italian, pushtimin bullgar dhe atë nacist gjerman të Kosovës, organizimin e rezistencës, shprehjen e aspiratës për bashkim kombëtarë në Konferencën e Bunjajt si dhe ripushtimin me forcë nga Jugosllavia.	
XIV Bota pas Luftës së Dytë Botërore	Janë në gjendje të përshkruajnë rrethanat e krijuara në botë pas Luftës së Dytë Botërore. Lufta e Ftohtë, Krijimin e OKB-së, shembjen e sistemeve diktatoriale komuniste.	- Situata ndërkombëtare pas Luftës së Dytë botërore; Lufta e Ftohtë - Evropa e Perendimit 1945 - 1990 - SHBA gjatë viteve 1945 - 1990 - BRSS gjatë viteve 1945 - 1990 - Vendet e Evropës Lindore gjatë viteve 1945 - 1990 - Vendet e Ballkanit gjatë viteve 1945 - 1990 - Problemet e sotme globale në botë dhe rëndësia e tyre	Përshkruajnë situatën e krijuar pas Luftës së Dytë Botërore, zhvillimin e hovshëm ekonomik e shoqëror, kundërvëniet midis shteteve të mëdha, formimi i OKB – së si organizatë për ruajtjen e paqes, kundërvënien politikës bllokiste dhe Luftës së Ftohtë; Dinë për sistemin totalitar të vendeve të Lindjes dhe Ballkanit sidomos për atë të BRSS. Përpjekjet e popujve të këtyre vendeve për rënien e kësaj forme të pushtetit nga skena. Kërkesat e popujve për paqe e mirëkuptim si dhe kundërvënien gjithnjë e më shumë sistemeve totalitare dhe rënien e tyre nga pushteti	Gjeografinë, shkencat politike, teknologjinë, ekonominë etj.
XV Shqiptarët pas Luftës së Dytë	Njohja me pozitën e shtetit shqiptar, vendosjen e diktaturës komuniste, pozitën	- Shqipëria gjatë viteve 1945 - 1990 - Zhvillimi i arsimit, shkencës dhe kulturës gjatë viteve	Dinë për marrjen e pushtetit nga komunistët, pozitën ndërkombëtare të shtetit shqiptar pasojat e popullsisë nga kjo formë e pushtetit, varfërimin e jetës	Gjeografinë, ekonominë, gjuhësinë, letërsinë etj.

Botërore	ndërkombëtare. Njohja me përmbyshjen e komunizmit dhe fitoren e demokracisë. Njohja me gjendjen në Kosovë, situatën ekonomike e shoqërore, juridike, rezistenca paqësore në vitet 90 dalja në skenë e UÇK-së. Lufta çlirimtare gjatë viteve 1998 – 1999 ndërhyrja ndërkombëtare dhe çlirimi i Kosovës	1945 - 1990 - Përmbyshja e diktaturës komuniste dhe fitorja e demokracisë - Kosova në vitet 1945 - 1989 - Arsimi, shkenca dhe kultura në Kosovë dhe viset tjera shqiptare në vitet 1945 - 1999 - Kosova në vitet 1990 – 1999	së popullit, rritjen gjithnjë e më shumë të paknaqësisë dhe fitoren e demokracisë në Shqipëri; Dinë për arsimin dhe arritjet në shkencë dhe formimin e Institucioneve si Universiteti, Akademia e Shkencave etj. Dinë për politikën serbe ndaj shqiptarëve, qëndresën e organizuar të shqiptarëve, zhvillimin ekonomik e shoqëror të Kosovës, pozitën juridike; Dinë për organizimin e rezistencës paqësore dhe krijimin e Institucioneve të shtetit të Kosovës. Rritjen e represionit serb dhe daljen në skenë të UÇK – së, si dhe për luftën çlirimtare 1998 – 1999. Ndërhyrjen e Natos dhe faktorve tjerë ndërkombëtarë dhe çlirimin e Kosovës.	

Vërejtje: 4 orë mësimore mbesin në dispozicion të arsimtarit që sipas dëshirës dhe interesimit të nxënësve të kenë mundësi për të zgjedhur ndonjë njësi mësimore në kuadër të përmbajtjeve programore, historisë lokale etj. Mund të realizohet edhe vizitë ndonjë institucioni-vendi kulturo-historik (arkivave, muzeve, bibliotekave, Instituteve, monumenteve etj.).

METODOLOGJIA E MËSIMDHËNIES

Zgjedhja e metodave mësimore është në kompetencë të mësimdhënësit të lëndës, ajo bëhet në përshtatje me nevojat dhe kërkesat e nxënësve, veçoritë e përmbajtjes së temave mësimore, bazës didaktike, nivelit të formimit të nxënësve etj.

Metodat dhe teknikat e mësimdhënies janë po aq të larmishme sa edhe vetë stilet dhe mënyrat e nxënies së vetë nxënësve, prandaj gjatë një ore mësimore mësimdhënësi mund të përdorë disa teknika dhe metoda mësimore të kombinuara me njëra tjetrën në mënyrë që të arrijë rezultate optimale gjatë procesit mësimor. Duke synuar përmbushjen e kërkesave për nxënie cilësore me nxënësin në qendër sygjerohen metoda e teknika të tilla si:

Shpjegimi, të mësuarit problemor, diskutim që zgjidh problemin, punë në grupe, kllasteri (teknikë e mendimit kritik-grumbulli apo pema e mendi meve), brainstormingu (“stuhi, mendimesh”), pesëvargëshi, xhigsou, historia gojore etj.

Për tema të caktuara, të cilat karakterizohen nga një informacion i bollshëm, mund të gjej zbatim edhe **ligjerata ndërvepruese (interaktive)**

Në të gjitha rastet zbatimi i metodave apo teknikave mësimore të lartëpërmendura duhet të shoqerohet me përdorimin e materiale përkatëse didaktike, pa të cilat nuk mund të arrihen rezultate e dëshiruara. Për tema mësimore të caktuara mund të shfrytëzohen me sukses muzetë, galeritë, bibliotekat, arkivat, monumentet e ndryshme, ekskursionet me karakter historik etj.

VLERËSIMI

Vlerësimi i nxënësve, qoftë ky sistematik (për çdo temë mësimore), periodik (në përfundim të çdo kapitulli), semestral ose vjetor mund të realizohet nëpërmjet teknikave të ndryshme, si me shkrim (ese, testim etj.), me gojë (pjesërisht), punë praktike, etj.

Gjatë zbatimit të testimit, sistemi i poentimit zgjidhet nga vetë mësimdhënësi.

Njohja dhe vlerësimi i njohurive të fituara nga mësimdhënësi dhe nxënësi mund të plotësohet mëtej edhe nga shënimet individuale që mund të mbahen personalisht, pa përmendur këtu regjistrin e klasës.

Tipat e vlerësimit

- **Vlerësimi formues** ka për qëllim ta udhëzojë mësuesin në planifikim dhe të nxënësit të identifikojë vështirësitë gjatë nxënies

(punës) me qëllim që t'u ndihmojë dhe të plotësojë nevojat e tyre për nxënie më të suksesshme.

- **Vlerësimi përmbledhës** bëhet me qëllim që të zbulojë shkallën e arritjes së objektivave pas një periudhe të caktuar të mësimdhënies p.sh. pas një kapitulli, gjysmëvjetori, viti...etj.
- **Vlerësimi në bazë të kriterëve** kupton vlerësimin e çdo nxënës që përmbush kriteret e caktuara p.sh. krahasimi i pikëve të testit me një standard të caktuar. Ky vlerësim i siguron informacion mësimdhënësit që të identifikojë vështirësitë e nxënësit dhe të ndihmon në përmirësimin e tyre.
- **Vlerësimi diagnostikues** përcakton te nxënësit dobësitë, vështirësitë, problemet dhe identifikon nxënësit me nevoja të veçanta.

Vlerësimi **formues** dhe **diagnostikues** nuk vlerëson me nota, por në bazë të tyre mësimdhënësi planifikon punën e tij.

- **Vlerësimi i brendshëm** përfshin planin mësimor. Veprimtaria vlerësuese formulohet, zhvillohet dhe vlerësohet nga mësuesi.
- **Vlerësimi i jashtëm.** Veprimtaritë vlerësuese hartohen jashtë shkollës (specialistë të nivelit të lartë).
- **Vlerësimi i përditshëm** bazohet në kontrollin e punës së nxënësit në klasë.
- **Vlerësimi paraprak** bëhet para testimit vlerësues.
- **Vlerësimi përfundimtar** bëhet në fund të vitit dhe bazohet në vlerësimin përfundimtar të një lënde të caktuar.
- **Vlerësimi** në proces bazohet në vlerësimin e mbikqyrjes së drejtpërdrejtë gjatë kryerjes së një pune ose detyre në zhvillim.

Veprimtaritë kryesore të vlerësimit në klasë

- Kontrolli i zakonshëm i veprimtarive në klasë
- Detyrat e shtëpisë
- Testet
- Mësimdhënësi gjatë orës mësimore i **kontrollon** rregullisht nxënësit, u jep informacione për të lehtësuar nxënien dhe vazhdimisht kupton përparimin e nxënësve dhe vështirësitë e tyre.
- Rëndësia e **detyrave të shtëpisë** është se përmes tyre sigurojmë informacione për vazhdimin dhe zgjerimin e njohurive të nxënësve në mënyrë të pavarur dhe për përvetësimin e njësive të mësuara gjatë kryerjes së detyrave të shtëpisë. Në rast të paraqitjes së vështirësive ndihma e prindit është e dobishme, por njëherit mund

të jetë edhe e padobishme në rast se në vend që të hulumtojë për zgjidhjen e detyrës nxënësi i merr të gatshme nga prindi.

Format e testeve janë:

- Me gojë
- Me shkrim
- Përmes paraqitjes grafike etj.

Testimet janë të rëndësishme për të siguruar informacione për përpunimin e nxënësit, por në raste të veçanta mund të ketë edhe anët negative për arsye se te nxënësit shkaktojnë ankth, stres, frikë etj.

- Për vlerësimin e njohurive të nxënësve përdorim edhe veprimtari tjera, p.sh.
Vlerësimi i eseve
Vlerësimi me dosje
Vetëvlerësimi...etj

BURIMET DHE MJETET MËSIMORE:

1. *Aspekte të mësimdhënies së historisë*, Prishtinë, 1997
2. *Aspekte të mësimdhënies së historisë*, Tiranë, 1995
3. Bardhyl Musai, *Psikologjia e Edukimit*, Shtëpia botuese: Pegi, Tiranë, 1999
4. Bardhyl Musai, *Metodologjia e Mësimdhënies*, Tiranë 2003
5. Dr. Bep Jubani, Dr. Isa Bicaaj, Dr. Vilson Kuri, *HISTORIA* për klasën e parë të shkollave të mesme, Shtëpia botuese: Libri Shkollor, Prishtinë, 2001
6. Dr. Fehmi Rexhepi, Dr. Isa Bicaaj, *HISTORIA* për klasën e parë të shkollave të mesme profesionale, Shtëpia botuese: Libri Shkollor, Prishtinë, 2001
7. Grup autorësh, *Historia e Popullit Shqiptar*, për shkolla të mesme, botoi: Libri Shkollor, Prishtinë, 1998
8. Grup autorësh, *Historia e Shqipërisë dhe e Shqiptarëve*, nën redaktimin e prof. Dr. Hysni Myzyrit, botoi: Siptinti, Prizren 2000
9. Dr. Agron Gani, Dr. Hysni Myzyri, Dr. Jusuf Bajraktari, *HISTORIA* për klasën e dytë të shkollave të mesme. botoi : Libri Shkollor, Prishtinë, 2001
10. Grup autorësh, *Të kuptojmë të kaluarën e përbashkët për të ndërtuar të ardhmen, Ndryshime dhe vazhdimësi të jetës së përditshme në Shqipëri, Bullgari dhe Maqedoni 1945 – 2000*, botues: EUROCLIO, Shoqata e Mësuesve të Historisë të Shqipërisë, Shoqata Bullgare e Mësuesve të Historisë, Shoqata e Historianëve të Republikës së Maqedonisë, Tiranë 2003
11. Mikel Pjetrush, *Atlas historik i botës*, Shtëpia botuese: Camaj – Pipa, Shkodër, 2001
12. MASHT, *Plani dhe programi mësimor 9*, përgatiti për shtyp: Libri Shkollor Prishtinë, 2002